

**“WAT VRIJWILLIGERS DOEN,
HET FEIT DAT ZE DAAR ALTIJD
STAAAN VOOR ANDEREN,
WORDT NOG TE VAAK
VOOR LIEF GENOMEN”**

“Vrijwilligerswerk moet vrijwillig blijven”

Nog te veel regeltjes bezorgen de 200.000 vrijwilligers in het sociaal-cultureel volwassenenwerk hoofdbrekens. Te veel rompslomp om gewoon de handen uit de mouwen te kunnen steken. Er zit gelukkig schot in de zaak. De Vlaamse regering kwam met een Actieplan Gecoördineerd Vrijwilligersbeleid. De federale overheid schafte de vrijwilligerswet bij en zorgde met de ‘bijkuswet’ voor een statuut verenigingswerk, dat een grijze zone tussen arbeid en vrijwilligerswerk wegwerkt. En toch zijn we er niet. Dat vindt ook de federale minister van Sociale Zaken Maggie De Block.

Haar goede geheugen leverde Maggie De Block ooit de rol van souffleur op in een toneelstuk van het Willemsfonds. Toen ze geneeskunde studeerde, vroeg haar omgeving zich af of ze dat diploma wel zou behalen, zoveel tijd stak ze in het verenigingsleven. “Ik vind het verrijkend om vrijwilligerswerk te doen. Je ontmoet veel mensen. Je leert veel bij. Je wordt er beter van.” Ook als huisarts kwam ze in aanraking met vrijwilligers. Leer haar dus niets over het belang van mensen die zich in hun vrije tijd engageren om het leven voor anderen beter te maken. “Vrijwilligers zijn de lijm van de samenleving.”

Ook nadat u in de politiek bent gestapt, heeft dat engagement u niet losgelaten?

“Als staatssecretaris voor Asiel en Migratie heb ik nog vrijwilligerswerk gedaan op tweede kerstdag bij Dokters van de Wereld, en later bij Samusocial. Voor de vluchtelingen crisis en de daklozen crisis heb ik meteen gevraagd om vrijwilligersorganisaties in te schakelen. Vrijwilligers houden en brengen mensen samen, daar ben ik altijd van overtuigd geweest. Daarom nam ik al in 1999 samen met een aantal collega’s het initiatief om een vrijwilligerswet te maken. Het heeft zes jaar geduurd voor die er was. Wallonië wilde aanvankelijk niet mee en er zat een stembusgang tussen. In 2005 lag de wet er. Maar de problemen die we toen hadden zijn nog altijd actueel: de semi-agorale arbeid, de grijze zone,

de vergoedingen. We hebben al wat geremedieerd, maar de symptomen van vroeger zijn nog dezelfde en we zoeken voor het verenigingsleven nog altijd naar een goede oplossing.”

Toen de wet tien jaar oud was, in 2015, deed de Koning Boudewijnstichting een onderzoek naar vrijwilligerswerk in Vlaanderen. In tegenstelling tot de doemvoorspellingen bleek dat niet achteruit te boeren. Integendeel.

“Wij hebben dat onderzoek toen zelf gevraagd en mee ondersteund en daar komt nu een vervolg op. We zien inderdaad dat heel veel actieve senioren vrijwilligerswerk doen voor elkaar. We stellen wel vast dat vrijwilligers vaak zo geëngageerd zijn dat ze zichzelf voorbijhollen, en te vaak te veel verantwoordelijkheid alleen dragen. Ik gaf altijd de raad om vrijwilligers in een ploegje te laten werken. Op die manier delen ze de spanningen en de beslissingen.”

Onderzoek heeft aangetoond dat mensen gelukkiger worden van vrijwilligerswerk.

“Dat is zeker zo. Maar de druk mag niet te hoog worden. Ik heb mijn man (*voormalig voorzitter van het OCMW in Merchtem, dat er het woonzorgcentrum Ter Stelten heeft, red.*) vroeger nog gewaarschuwd om vrijwilligers zelf te laten kiezen

wanneer ze zich engageren, om een beurtrol af te spreken en om in back-up te voorzien. Het moet vrijwillig blijven, zonder dat je je moet excuseren als het een keertje niet lukt. We blijven ook oproepen doen om vrijwilligers en die vinden we telkens opnieuw. Steeds vaker ook mannen, ook voor de ouderenzorg. Het OCMW van Merchtem organiseert jaarlijks een barbecue voor de vrijwilligers en ook in de communicatie letten we erop dat we hen in de bloemetjes zetten.”

Een pleidooi om zorgzaam om te springen met vrijwilligers.

“Als vrijwilligers suggesties doen, moet je daar gehoor aan geven. Dat is een kwestie van erkenning en waardering. Als ze aangeven hoe iets beter kan worden georganiseerd, moet je als organisatie die suggestie proberen te volgen. Vrijwilligers willen vooral waardering voor wat ze doen. Want er zijn soms moeilijke momenten en dan kunnen ze een schouderklopje gebruiken. Wat vrijwilligers doen, het feit dat ze daar altijd staan voor anderen, wordt nog te vaak voor lief genomen.”

Ziet u nog andere uitdagingen voor het vrijwilligerswerk de komende jaren?

“Andere tijden brengen andere uitdagingen met zich mee. De vergrijzing is er één. Iedereen wil zo lang mogelijk thuis blijven wonen en mensen hebben steeds meer hulp nodig. Eenzaamheid en isolement zijn een probleem. Daar zijn vrijwilligers nodig, dat kan niet alleen aan mantelzorgers of burens worden overgelaten.”

Is dat iets wat het beleid kan stimuleren? Welke rol heeft een overheid daar?

“Vrijwilligerswerk kan je uiteraard niet opleggen, dan is het geen vrijwilligerswerk meer. Je doet dat omdat je het graag doet, omdat je wil helpen, omdat je je maatschappelijk engageert. Een overheid kan wel in de omkadering voorzien en dat hebben we ook gedaan.”

Ook het gemeenschapsniveau roert zich. Uw collega's Sven Gatz en Geert Bourgeois hebben gewerkt rond het gecoördineerd vrijwilligersbeleid. Op welke manieren werken jullie samen?

“Het is niet alleen met Vlaanderen dat ik moet samenwerken. Als federaal minister moet je op de hoogte zijn van wat er in alle regio's gebeurt. We volgen dat op via de kabinetten, in het geval van Vlaanderen via de kabinetten van partijgenoten Sven Gatz en Bart Tommelein, die viceminister-president is. In Wallonië en Brussel is het ingewikkelder omdat de bevoegdheden daar meer versnipperd zijn. Wij werken met iedereen samen, zolang het constructieve voorstellen zijn die in de goede richting gaan.”

Het akkoord over bijklussen, met ook het statuut voor verenigingswerk, is vorige zomer goedgekeurd. Het oorspronkelijke voorstel over verenigingswerk zorgde voor ongerustheid in de brede sociaal-culturele sector. Na overleg is de functionelijst met de functies en activiteiten waarop het nieuwe statuut van toepassing is, aangepast. Waarom heeft dat zo lang geduurd?

“Het statuut is ondertussen in voege, maar er is nog een reparatiewet op komst. We hebben enorm veel tijd verloren door het belangenconflict vanuit de COCOF, om redenen die me nog altijd niet duidelijk zijn. Belangenconflicten zijn zoals bouwaanvragen... Er is een hele procedure: een verzoeningsvergadering in de Kamer, een vergadering in de Senaat, nieuwe voorstellen en dan weer terug naar het Overlegcomité. De trein der traagheid, dus. En dat in digitale tijden! Die termijnen zijn nog uit de tijd van de postkoets. Maar het belangrijkste is dat het in gang is gezet. Veranderingen en hervormingen brengen nu eenmaal tumult teweeg. Als er geen tumult is, heb je niet hervormd.”

“In deze tijden moet het toch mogelijk zijn om een eenvoudige elektronische aangifte te doen als je als werkzoekende vrijwilligerswerk wil doen. Als er dan toch een vermoeden van misbruik is, kan dat gecontroleerd worden”

Wij zijn tevreden met de aanpassingen voor het verenigingswerk. Er is geluisterd naar de bezorgdheden van de sociaal-culturele sector.

“Als de vraag om aanpassingen gemotiveerd en constructief is, staan wij daar altijd voor open. Want wie kan het beter weten dan de sector zelf? Maar als iemand vraagt om gewoon alles te schrappen, dan willen we veel minder luisteren. Ook de gewijzigde vrijwilligerswet zal waarschijnlijk in september in het parlement besproken worden. Maar ik heb niet alles in één keer kunnen doorvoeren. Zo was de afschaffing van de RVA-melding gevraagd en ik ben daar ook voorstander van. Dat is onnodige administratieve rompslomp. Moet dat nu echt om gewoon in een ouderenvereniging koffie te kunnen schenken? Maar ik vond er geen draagvlak voor. Andere bevoegde ministers denken dat de afschaffing van de melding misbruik in de hand zal werken. Ik ben daar niet van overtuigd, maar ik heb het niet gehaald. Ik heb dan gepleit om op zijn minst de rompslomp te beperken en de procedure te versoepelen. Aan Franstalige kant is die rompslomp overigens nog groter, de Franstalige RVA-kantoren zijn strenger dan de Vlaamse en het duurt soms lang voor ze een beslissing nemen.”

Is dat voor u het belangrijkste knelpunt dat nog overblijft na de goedkeuring van de vrijwilligerswet?

“Voor mij wel. In deze tijden moet het toch mogelijk zijn om gewoon een elektronische aangifte te doen. Als er dan toch een vermoeden van misbruik is, kan dat gecontroleerd worden. Als je ziet hoe dat nu voor studenten is geregeld met een app. Er wordt ergens een over gevraagd voor een paar uurtjes, en hop, een uur later zijn ze aan het werk en volledig in orde. Studenten kunnen zo gemakkelijk het hele jaar door bijklussen.”

Is het de bedoeling om voor het verenigingsleven ook zo'n app te introduceren?

“Nee, het blijft bij die online-aangifte voor verenigingen. Maar ook die is soepel en snel. Op een kwartier ben je rond. Je kan de URL als app installeren en dan functioneert de website als een app. We gaan nu die aangiftes monitoren en over een jaar volgt een eerste evaluatie.”

En de functielijst wordt nog aangepast.

“Ja. De PS heeft wel een tweede lezing gevraagd. Een kafkaïaanse situatie want de aanpassingen waren vooral een vraag van Vlaanderen, vanuit de Franse Gemeenschap waren er geen voorstellen. Tenzij: schaf alles af. Of doe dit alleen voor sport. Maar daar gaf de Raad van State ons gelijk, dat zou discriminerend geweest zijn. De volgende commissie Sociale Zaken is pas begin september. Het is dus nog

wachten op die reparatiewet. Terwijl ik net voor die weg had gekozen omdat ik hoopte dat hij sneller zou zijn. *The duty of the opposition is to oppose, zeker?*"

Voor verenigingen is deze situatie niet evident. Als ze vrijwilligers een engagement voor een jaar laten aangaan volgens de huidige functielijst kan het zijn dat ze in oktober, met de nieuwe functielijst, plots niet meer in aanmerking komen.

“Dat was dus niet de bedoeling. Wij willen de spagaat zo klein mogelijk houden. We zullen tijdig op de website de correcte informatie geven. Maar we kregen er nog niet veel vragen over.”

U zei in 2015 dat u op zoek ging naar maatregelen voor die grijze zone tussen arbeid en vrijwilligerswerk. Maar u zei ook dat we moeten oppassen dat vrijwilligerswerk als een vrijwillig engagement niet uitgehold wordt.

“Daarom hebben we het ook een andere naam gegeven. Het is bijklussen.”

“Als de vraag om aanpassingen gemotiveerd en constructief is, staan wij daar altijd voor open. Want wie kan het beter weten dan de sector zelf?”

U weet dat sommigen vrezen dat er een verdrukking kan ontstaan. Wordt dat mee gemonitord?

“Het Rode Kruis bijvoorbeeld is daar niet ongerust over. Het maakt in elk geval deel uit van de evaluatie.”

Bij vakbonden klonk er ook kritiek: zij vonden dit veel weg hebben van een flexibilisering van de arbeidsmarkt.

“Dat bijklussen heeft niets te maken met de arbeidsmarkt, het arbeidsrecht is daar niet van toepassing. De vakbonden waren ook tegen de uitbreiding van het aantal werkuren voor studenten. En wat zie je nu? Studenten springen in de bres in supermarkten of woonzorgcentra, zodat de werknemers daar met vakantie kunnen of op zondag niet hoeven te werken. In de woonzorgcentra trekken we jongeren binnen die verpleegkunde of zorg studeren, en die in hun vakantie of tijdens de weekends een handje toesteken. Ze leren daar zelf ook veel mee. Ze worden geconfronteerd met het werk. Zo zien ze waar het echt om gaat.”

Is het systeem van verenigingswerk voor u een opstap naar verdere maatregelen in de volgende legislatuur?

“Sommige aspecten zijn er nu tussenuit gevallen. We zijn dat nog aan het bekijken. Er volgen nog bijstellingen en we zullen die aspecten tegen dan uitwerken. Het is altijd een *work in progress*, maar met het verenigingswerk hebben we een belangrijke stap gezet. Sommigen vrezen dat mensen door de nieuwe regeling gaan shoppen tussen verenigingen. Ik ben daar nogal gerust in. Als je je in een vereniging engageert, kies je daar echt voor, dat wordt ook een deel van je sociaal leven. Je stapt daar niet zomaar uit.”

→ Vragen of reacties?

hannes@defederatie.org